

Skötselplan för Gorgbergets naturreservat

SKÖTSELPLAN FÖR GORGBERGETS NATURRESERVAT

Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2009. Planförfattare har varit Mikael Hagström och Jens Johannesson.

A. ALLMÄN BESKRIVNING	3
ADMINISTRATIVA DATA OM NATURRESERVATET	3
2. SYFTE, FÖRESKRIFTER OCH SKÄL FÖR BESLUT	4
3. ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN	5
3.1 <i>Historisk och nuvarande markanvändning</i>	5
3.2 <i>Områdets bevarandevärden</i>	6
3.3 <i>Källuppgifter</i>	7
B. PLANDEL.....	8
1 SYFTE MED NATURRESERVATET	8
2 DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK.....	9
2.1 <i>Skötselområden</i>	9
2.2 <i>Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder</i>	10
2.3 <i>Jakt</i>	10
2.4 <i>Utmärkning av reservatets gräns</i>	11
3. TILLSYN.....	11
4. DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	11
4.1. <i>Dokumentation och inventeringar</i>	11
4.2. <i>Uppföljning</i>	11
5. FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN	11
5.1 <i>Finansiering av naturvårdsförvaltningen</i>	11

A. ALLMÄN BESKRIVNING

Administrativa data om naturreservatet

Reservatets

benämning: Gorgbergets naturreservat

NVR nr: 2021049

Beslutsdatum: 2011-04-29

Län: Östergötland

Kommun: Åtvidaberg

Areal: 24,2 ha
Land: 24,2 ha
Produktiv skogsmark 20,9 ha

Naturtyper: 9010 Västlig taiga (barnnaturskog) 24 ha
(Natura 2000 habitat)

Prioriterade bevarandevärden

Naturtyper Barnnaturskog
Arter/grupper Skalbaggfauna
Struktur & funktion Död ved, åldriga barrträd

Övrigt: Området finns redovisat i Naturvårdsverkets rapport
”Skyddsvärda statliga skogar” från 2003.

Naturvårdsförvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Markägare: Naturvårdsverket

Lägesbeskrivning: 15 km öster om Åtvidaberg

2. Syfte, föreskrifter och skäl för beslut (se reservatsbeslut)

Översiktskarta. © Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden

Naturreseptatet ligger på den nordöstra kanten av småländska högländet. Trakten är ett sprickdalslandskap som präglas av en talskogsdominerade höjder, bördiga sluttningar och svackor med lövrik granskog och ett småbrutet odlingslandskap i de lite större dalgångarna. Naturreseptatet utgörs av en bergplatå med gammal långsamt växande barrblandskog där tall är det dominerande trädslaget i stora delar. I området finns gott om gamla tallar men även åldriga granar, bland annat finns här granar på ca 300 år, något som är mycket ovanligt i Östergötland.

Gorgberget är i första hand talskogspräglad med mycket hållmarker. Död ved är en bristvara, enstaka lågor förekommer i hållmarksområden som bilden visar.

3.1 Historisk och nuvarande markanvändning

Området är mycket svårtillgängligt med blockiga bergbranter åt både norr, väster och söder varför brukande av området alltid varit omständigt. Sannolikt har därför Gorgberget inte varit speciellt präglad av vare sig bete eller skogsbruk längre tillbaka. Det finns dock ett flertal skogshistoriska lämningar i närområdet, bl.a spår av tjärbränning. Sannolikheten är därmed stor att det går att påträffa lämningar även i resevatet.

På fastighetskartan finns namnet ”Bengts mössa” vilket enligt ortnamnsarkivet är namnet på ett gränsröse. Troligen avses ett röse strax SO om naturreseptatet. I gränsen till resevatet finns ytterligare ett röse, ”Gorgbergsrör”, som markeras bl.a på storskifteskartan över Rumma från 1775. Gränsrösen utgör fasta fornlämningar.

Innan resevatet kom till har Gorgberget ingått i Sveaskogs markinnehav. Jakten är utarrenderad.

3.2 Områdets bevarandevärden

A. Biologiska bevarandevärden

Områdets högsta naturvärden är knutna till den orörda, bitvis urskogsartade, karaktären med gamla tallar och granar och en relativt rik tillgång på död tallved, något som är mycket ovanligt i dagens skogslandskap. Vad gäller de krävande och rödlistade arter som lever i området så är sannolikt de flesta knutna till död ved av tall. Detta indikeras av att det finns gamla kläckhål från den rödlistade skalbaggen raggbock *Tragosoma deysarium* i reservatet.

Kärlväxter

Trädsiktet domineras till största delen av tall och gran och här och var står någon enstaka vårtbjörk. I busksiktet förekommer spridda enar, några av mycket hög ålder. Floran i fältsiktet är av ristyp med fläckar av lavrik typ. Blåbär dominerar tillsammans med lingon och kruståtel. Inslag finns av knärot och någon enstaka pyrola.

Kryptogamfloran

I området finns flera krävande arter av lavar som växer främst på gamla senvuxna granar och död ved av tall. Gammelgranslav *Lecanactis abietina* och kattfotslav *Arthonia leucopellae* förekommer på äldre granar och den regionalt rödlistade arten nästlav *Bryoria furcellata* växer sparsamt på torra grangrenar på senvuxen gran i anslutning till hållmarkerna. På tallved växer de rödlistade lavarna dvärgbägarlav *Cladonia parasitica* och ladlav *Cyphelium tigillare*. På gamla tallar växer talticka och på gamla tallågor växer sylsvamp och citronticka.

Bilden visar ett äldre kläckhål av raggbock i en av områdets gamla tallågor. Foto: Mikael Hagström.

Fåglar

Ingen systematisk fågelinventering är gjord i området. Indikationer finns ändå på att området hyser en typisk häckfågelfauna för äldre barrskogsområden på hållmarker. Här kan man regelbundet träffa på talltita, tjäder, större hackspett och spillkråka.

Ryggradslösa djur

Ingen inventering av den lägre faunan finns. Troligtvis är lokalen viktig för många vedlevande insekter med tanke på tillgången på död tallved i olika nedbrytningsstadier. Kläckhål från krävande arter som raggbock *Tragosoma depsarium*, svart praktbagge *Anthaxia similis*, bronsbjon *Callidium coreaceum* och granbarkgnagare *Microbregma emmarginata* är påträffade här.

B. Geologiska bevarandevärden

Området är måttligt kuperat med en kraftig ostsydost-nordnordväst löpande förkastning och en nordost-sydvästlig tvärspricka som ger karaktär åt området. Området är högt beläget med högsta punkten på ca 135 m ö h, vilket innebär att området ligger under högsta kustlinjen. Jordarten är morän som till största delen är svallad och jordlagret är generellt mycket tunt. Berggrunden utgörs av granit.

C. Kulturhistoriska bevarandevärden

Enligt historiska kartor finns ett gränsröse ("Gorgbergsrör") längs reservatsgränsen. Gränsrösen utgör fast fornlämning liksom även tjärdalar. I trakten finns det gott om lämningar efter tjärdalar och det är sannolikt att tjärbränning förekommit även inom reservatet. Det finns dock i dagsläget inga registrerade fornlämningar eller andra kulturhistoriska lämningar i reservatsområdet.

D. Intressen för friluftslivet

Området är svårtillgängligt och utan parkeringsmöjligheter i anslutning till reservatet. Det går dock utmärkt att följa Östgötaleden som passerar precis utanför naturreservatets södra gräns. Möjlighet finns även att utnyttja vägen upp till Löpgöl då den i dagsläget är öppen för allmänheten. Från reservatets högsta punkt är utsikten god.

3.3 Källuppgifter

Skyddsvärda statliga skogar, rapport 5340. Delrapport Götaland. Naturvårdsverket 2004.
Fornminnesregistret, via EGIS.

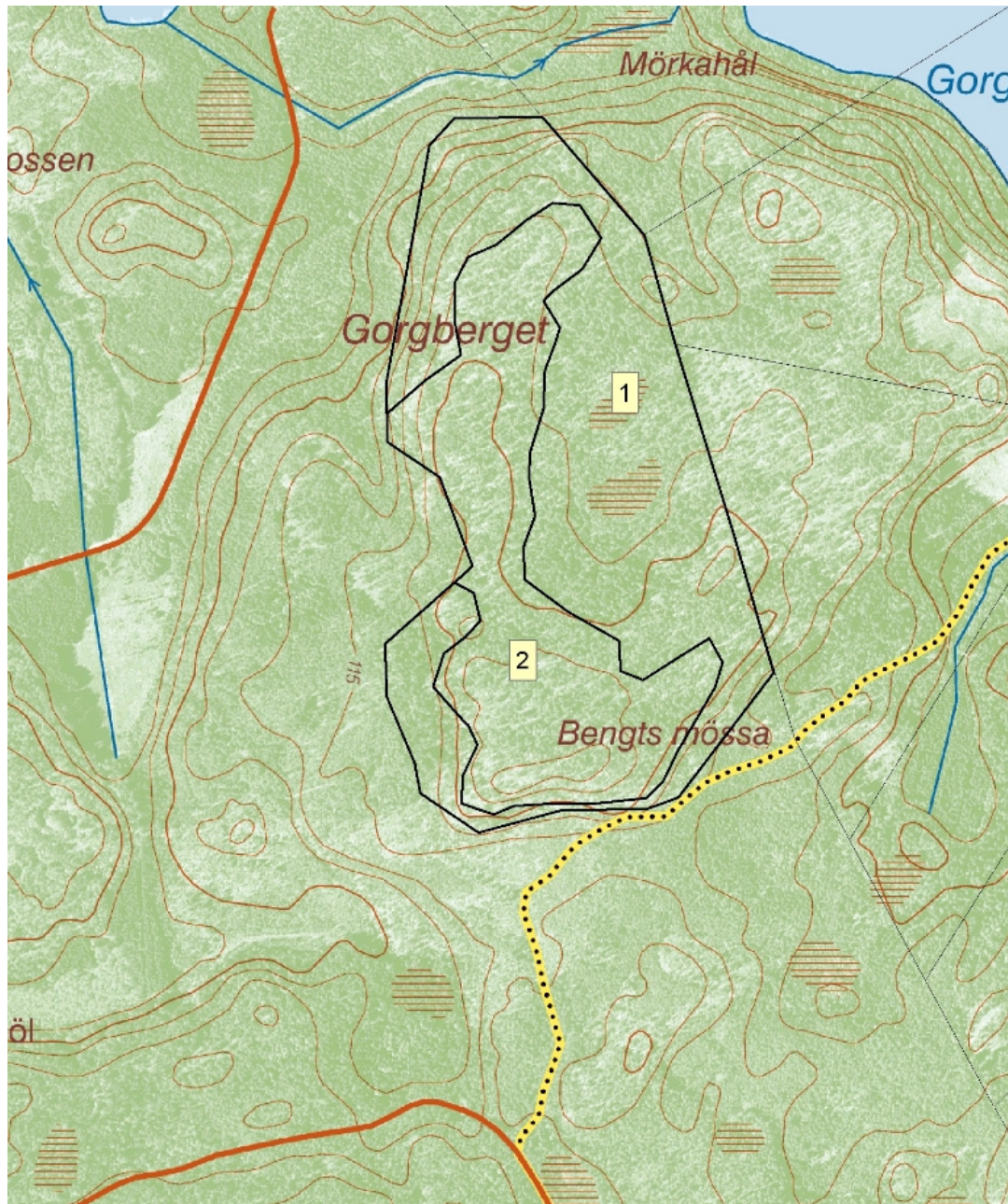

Centralt i området finns avsnitt med granskog.

B. PLANDEL

1 Syfte med naturreservatet

Syftet med Gorgbergets naturreservat är att bevara områdets naturvärden i form av hållmarksskog och barrblandskog. Livsnödvändiga miljöer och strukturer för hotade, sällsynta och hänsynskrävande arter i området, framför allt gamla träd av gran och tall, solbelysta gamla tallar samt död ved av olika kvalitéer och exponering, ska finnas.

0 35 70 140 210 280 350 Meters

Skötselkarta. © Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

2 Disposition och skötsel av mark

Naturreservatet ska lämnas för fri utveckling men skapande av en mindre mängd död tallved ska kunna utföras i liten skala. Åtgärderna bedöms nödvändiga för att tillgodose syftet med naturreservatet. Se vidare under respektive skötselområde.

Om fornlämningar eller kulturhistoriska lämningar påträffas i reservatet ska dessa skötas på ett sådant sätt att lämningen bevaras. Fast fornlämning skyddas av kulturminneslagen (1988:950).

2.1 Skötselområden

Reservatet har två skötselområden som båda lämnas till fri utveckling men där en mindre mängd död tallved skapas.

Skötselområde 1: äldre barrblandskog (skapande av stående död tallved, <1 stam per hektar).

Skötselområde 2: äldre tallskog (skapande av stående död tallved, <1 stam per hektar samt skapande av liggande död tallved <1 stam per hektar).

Skötselområde 1, barrnatskogen

Areal: 14,2 ha

Naturtyp enligt Natura 2000: ”9010 Västlig taiga” 14,2 ha

Målnaturtyp: 9010 - 14,2 ha

Beskrivning

Skötselområdet består av äldre barrblandskog med ett visst inslag av äldre björk. Inom området ligger även ett par små barrsumpskogar dominerade av tall. Området är som helhet av hög ålder och det är gott om såväl gammal tall som gran. På gamla grankvistar växer den krävande nästlaven och på stammarna växer kattfotslav och gammelgranslav och på torrgranar finns gnagspår efter bronsbjörn och vågbandad barkbock (se även biologiska bevarandevärden ovan). I den sydvända branten som avgränsar området mot söder finns ett antal, relativt kläna men gamla, senvuxna ekar. Längs reservatsgränsen finns ett gränsröse, ”Gorgbergsrör”, enligt storskifteskartan över Rumma från 1775.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Området ska bibehålla och utveckla sina naturskogsqualitéer.
- Mängden död ved ska ligga ungefär på 20-40% av virkesförrådet med utrymme för naturliga variationer i tid och rum.
- Granen ska utgöra minst 25% av virkesförrådet.
- Området ska ha en gynnsam bevarandestatus för Natura 2000-habitatet ”9010 Västlig taiga, undertyp barrnatskog”.

Åtgärder

Restaureringar:

- Ca 10 tallar ringbarkas för att skapa torrakor eller lågor av medelgrov tall. Åtgärden fördelas på 2-3 etapper.
- Området lämnas i övrigt till fri utveckling.

Löpande skötsel:

- Om mer än 10 skm³ gran per hektar och 2 år blåser omkull barkas granvindfällena för att motverka stora angrepp av granbarkborre.
- Gränsröse frihugges vid behov.

Skötselområde 2, Tallskogen

Areal: 9,9 ha

Naturtyp enligt Natura 2000: ”9010 Västlig taiga, tallskog”

Målnaturtyp: 9010 Västlig taiga, tallskog

Beskrivning

Skötselområdet består av äldre hällmarkstallskog med ett visst inslag av äldre björk. Området är som helhet av hög ålder och det är gott om gammal tall och här finns även några enstaka gamla senvuxna granar. Gamla tallågor från stormen 1969 finns kvar och på dessa kan man hitta kläckhål efter krävande skalbaggar såsom den rödlistade raggbocken. Generellt är det dock ont om död ved.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Området ska bibehålla och utveckla sina kvalitéer som naturskogsartad tallskog.
- Mängden död ved ska ligga ungefär på 20-40% av virkesförrådet med utrymme för naturliga variationer i tid och rum.
- Trädsiktet ska vara präglad av en rik förekomst av gammal tall. På sikt ska minst 100 tallar per hektar vara 200 år eller äldre.
- Området ska ha en gynnsam bevarandestatus för Natura 2000-habitatet ”9010 Västlig taiga, undertyp tallskog”.

Åtgärder

Restaureringar:

- Ca 10 tallar ringbarkas för att långsamt skapa torrakor eller lågor av medelgrovt tall. Åtgärden fördelas på 2-3 etapper och utförs i del av området där hotade och hänsynskrävande tallinsekter kan gynnas av åtgärden.
- 10 tallar läggs omkull för att snabbt bidra till yngelvirke för den rödlistade raggbocken och andra vedskalbaggar. Åtgärden fördelas på 2-3 etapper och utförs i del av området där hotade och hänsynskrävande tallinsekter kan gynnas av åtgärden.

Löpande skötsel:

- Om mer än 10 skm³ gran per hektar och 2 år blåser omkull barkas granvindfällena för att motverka stora angrepp av granbarkborre.

2.2 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Var	När	Prioritet
Skapande av liggande död tallved, i omfattningen ca 10 stammar	Omr 2	2010-2020	2
Skapande av död tallved genom ringbarkning i omfattningen ca 10 + 10 träd	Omr 1 & 2	2010-2020	2

2.3 Jakt

Jakt enligt gällande lagstiftning är tillåten i reservatet. Vid jakt får jakthund användas. Älgdragare för fällt vilt får användas med stor försiktighet. Markskador pga körning ska undvikas.

2.4 Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatsgränsen ska utföras av naturvårdsförvaltaren enligt svensk standard SIS 031522 och enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

3. Tillsyn

För närvarande bedöms ingen speciell tillsynsman behövas inom reservatet. Tillsyn av reservatet skall ombesörjas av länsstyrelsen.

4. Dokumentation och uppföljning

Skötseln av naturreservatet ska ske på ett sådant sätt att önskat resultat uppnås till lägsta möjliga kostnad. Effekterna av utförda skötselinsatser (skapande av död ved) måste därför alltid följas upp. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för förändringar av skötselmetoder och revidering av skötselplanen.

4.1. Dokumentation och inventeringar

Fördjupade inventeringar av vedlevande skalbaggar kan vara motiverat för att utvärdera behov av ytterligare eller anpassade skötselinsatser.

4.2. Uppföljning

4.2.1. Uppföljning av bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Uppföljningen skall ske enligt fastställda metoder som används inom miljöövervakning nationellt eller regionalt eller i samband med Natura 2000. Lämpliga parametrar för uppföljning i reservatet är hur arealen av naturtypen, och hur dess ingående strukturer och funktioner, dvs trädslags-sammansättning och död ved, förändras.

4.2.2 Uppföljning av effekter av skötselåtgärder

En uppföljning av naturvärdenas utveckling ska ske i de områden där åtgärder genomförs. Genomförandet av skötselplanens åtgärder skall följas upp så att den genomförda skötseln leder till att bevarandemålen uppfylls på sikt. I området bör framgången med skapande av tallved följas upp.

5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen

5.1 Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel skall i så fall administreras av Länsstyrelsen.